

ANNA-SOFIA,

kartanon nuori neiti

Anna Sofia, kartanon nuori neiti

Jorma Kurvinen

Anna Sofia,
kartanon nuori
neiti

SAGA Egmont

Anna Sofia, kartanon nuori neiti

Cover image: Shutterstock

Teos on julkaistu historiallisena dokumenttina, jonka kieli kuvastaa julkaisuaikansa näkemyksiä.

Copyright © 1997, 2024 Jorma Kurvinen and SAGA Egmont
All rights reserved

ISBN: 9788727195209

1. POD edition

No part of this publication may be reproduced, stored in a retrieval system, or transmitted, in any form or by any means without the prior written permission of the publisher, nor be otherwise circulated in any form of binding or cover other than in which it is published and without a similar condition being imposed on the subsequent purchaser.

www.sagaegmont.com

Saga is a subsidiary of Egmont. Egmont is Denmark's largest media company and fully owned by the Egmont Foundation, which donates almost 13.4 million euros annually to children in difficult circumstances.

1

Anna-Sofia rakasti kesäaamuja. Yön jälkeistä raikkautta, linnunlaulua, kosteutta ruohikolla kun hän käveli rantaan peseytymään laiturin vieressä ja keittiön suloista lämpöä, kun hän söi aamupalaa yhdessä fröken Camillan kanssa. Se nautittiin täysin yksityisesti ja epävirallisesti keittiössä, kun *oikea* aamupala tarjottiin vasta puolitoista tuntia myöhemmin ruokasalissa, jossa sekä tant Olga että ruhtinas Anatol söivät Anna-Sofian seurana.

Tant Olga ei ehkä sisimmässään hyväksynyt kasvattityttärensä ja emännöitsijänsä talonpoikaisen kotoista varhaisateriaa piikojen keskellä keittiössä, mutta ymmärsi että Anna-Sofia tarvitsi sen luomaa lämpöä ja läheisyyttä eikä hennonnut kieltää sitä näin kesäaikaan.

Keittiöltä Anna-Sofia suuntasi suoraan talleille, jossa ruhtinas Anatol odotti jo häntä kasakka Igorin ja renki Severi Oskarinpojan satuloimien ratsujen, Donin ja Donetsin luona.

He toivottivat hyvän huomenen ja ruhtinas viittasi kädellään ympärilleen.

– Mikä suurenmoinen aamu, armollinen neiti! Ja – typerät kartanonneidit vetelevät sikeitä ...

Kasakkaruhtinas oli varmasti oikeassa. Anna-Sofia tiesi, että monet hänen säätyläisystävättärensä nukkuivat tähän aikaan makeasti. Se oli hienompien neitien etuoikeus – talonpoikaistaloissa väki oli aamuisin ylhäällä jo auringon noustessa.

Igor piteli ruhtinaan ratsua, Severi Oskarinpoika Donetsia. Se oli kunniatehtävä, jota Anatol ei olisi kasakoitten lisäksi suonut kenellekään toiselle kuin hänelle. Hankalan lahkolaissepän vanhin lapsi oli lähes isänsä vastakohta: kaikkien suosiossa Isojärven kartanossa, ystävällinen ja muiden kanssa toimeentuleva. Mestari Albert, joka oli saapunut kartanoon rakentamaan ratsuhevosten hienot tallit ja huolehtimaan ruhtinaan käytännön asioista, oli ihastunut sepän huippulahjakkaaseen poikaan ja tehnyt hänestä mestarioppilaansa. Samoin munkki Tuomas oli opettanut Severin sekä lukemaan että puhumaan venäjää.

Anna-Sofian lapsuusvuosien leikkitoverista oli kasvanut kookas ja vahva nuorimies. Donets oli itse levollisuus, mutta Severin käsissä olisi kyllä pysynyt vikurakin hevonen paikallaan.

Severi vilkaisi toiseen ratsukkoon. Ruhtinas puhui juuri ratsupalvelijansa kanssa. Poika kurotti kasvojaan kohti Anna-Sofiaa.

– Armollinen neiti, sopiiko Teille, että minä puhun Teidän kanssanne, kun tulette ratsastamasta ruhtinaan kanssa?

Armollinen neiti särähti Anna-Sofian korvissa, mutta hän tiesi, että kartanon palvelusväki ja torpparit halusivat puhutella häntä virallisesti, kun hän kerran oli aikuistumassa.

– Nyt tänään!

Poika näytti vakavalta.

– Tänään, jos mahdollista! Kahden kesken!

– Yritetään järjestää niin!

Poika kumarsi kiitollinen katse silmissään, mutta ei sanonut enää sanaakaan, kun ruhtinas oli lopettanut keskustelun ratsupalvelijansa kanssa.

Anna-Sofia vilkaisi Anatoliin ja he lähtivät, Donets edellä ja Don takana. Näin oli ratsastettu jo alkukesästä saakka ja Anna-Sofia oli ylpeä siitä: ruhtinas ja Igor luottivat siihen, että heidän nuori oppilaansa hallitsi maaston opettajan antamatta ohjeita edellä. Ratsastuskoulutus oli jatkunut koko talven säiden suinkin salliessa ja tiivistynyt keväällä ilmojen lämmitessä. Anna-Sofia tunsu jo itsekkin muodostavansa Donetsin kanssa ratsukon, joka selviytyi maastossa kuin maastossa kohtuullisella vauhdilla.

Tämä aamuratsastusreitti, jolle Anna-Sofia nyt suuntasi heidän kulkunsa, oli Erkkiläisten sysitorpalle vievän talvitien pohjaa. Käräytie oli hyväkulkuinen näin kesälläkin, suurelta osalta sileitten kankaitten ja vanhojen kaskimaitten läpi vievää. Suurimman osan matkasta he saattoivat ratsastaa vierekkäin ja keskustella ruhtinaan kulloinkin valitsemalla kielellä.

Sileällä kankaalla saattoi tarkkaavaisuutensa hellittää ja keskittyä juttelemiseen. Anna-Sofiaa kiinnosti keisarinna Katariina II, jonka palvelukseen kenraaliksi Yrjö Maunu Sprengtporten oli siirtynyt.

– Te olette tavannut keisarinnan henkilökohtaisesti, Anatol?

– Useita kertoja.

Anna-Sofia nauroi kiusoittelevasti.

– Onko hänen majesteettinsa niin kiehtova kuin hänestä kerrotaan? Ja kaikki hänen rakkausseikkailunsa!

Anatol piti ilmeensä kurissa. Hänen nuorta suojattiaan rupesivat kiinnostamaan asiat, joista ei ollut tapana puhua naisten ja miesten kesken – varsinkaan niin nuoren neidon kuin Anna-Sofian kanssa.

– Hänen majesteettinsa on vaikuttava nainen, Anna-Sofia. Hänellä on valta päättää paitsi ympärillään olevien ihmisten menestyksestä tai tuhosta myös heidän elämästään ja kuolemastaan.

– Anatol, Te tiedätte kyllä, mitä minä tarkoitan!

Ruhtinas hymyili. Anna-Sofia ihaili hänen ilkkurista hymyään ja muisti miten kasakkaupseerin hengityskin tuntui raikkaalta. Severi Oskarinpoika oli sanonut, että ruhtinas pureskeli jotakin kaukaa kaakon vuoristosta tuotua pihkaa, joka vahvasti hampaita ja tuoksui hyvältä.

»Luutnantti Crantz muistuttaa mäskiastiaa ruhtinaaseen verrattuna!», poika oli ajatellut omia aatelismiehiä.

– Anatol!

Ruhtinas kumarsi ratsunsa selässä.

– Minä en ole salailemassa Teiltä keisarinnan rakkausseikkailuja, Anna-Sofia. Mutta muistakaa, että hänen majesteettinsa oli yli viisikymmentävuotias, kun minä tapasin hänet ensimmäisen kerran ja nyt kohta kuudenkymmenen.

Anna-Sofia pettyi.

– Sprengtporten ei siis ...

– Epäilen, että kysymyksessä on pelkästään keisarinnan ovela keino saada alaisekseen Ruotsi–Suomen salaisuudet tunteva mies ja kenraalilla itsellään mielessä pelkkä näyttäminen ja kosto Ruotsin kuninkaalle. Ei mitään henkilökohtaisempaa.

Anna-Sofia huokasi.

– Kukaan ei kerro kaikkea keisarinnasta!

– Kukaan ei tiedä *kaikkea* hänestä. Ajatelkaa, mitä hän on kokenut joskus, Teidän ikäisenänne, kun hän siirtyi Stettinistä Venäjälle ja joutui luopumaan kaikesta omastaan, uskonnostaankin.

– Mennäkseen miehelle, jonka tappoi kohta keisarinna tultuaan!

Anatol nyökkäsi.

– Mutta tätä ei kannata sanoa ääneen kenellekään toiselle, Anna-Sofia! Teidän isänne on hänen majesteettinsa ystävä ja Isojärven kartanolla on keisarinnan turvakirja.

Anna-Sofia laski hetkeksi katseensa nöyränä, mutta nosti sitten päätään uhmakkaasti.

– Moniko Teidän esi-isänne, ruhtinas, on mielummin kuollut kuin alistunut?

Anatol pysäytti ratsunsa ja Donets seisahtui sen viereen.

– Minä olen viimeinen ihminen tukahduttamaan kenenkään vapaudenrakkautta, Anna-Sofia. Mutta sankarillinen kuolema tyhjän tähden ihastuttaa minua vähemmän kuin viisas neuvottelu ja asioista sopiminen ilman sotia ja kuolemaa.

Anna-Sofia olisi ollut tänään sankarillisuuden ja kamppailun kannalla.

– Anatol! Kumpi on ensimmäisenä Erkkiläisten pihassa!

Hänen viimeinen sanansa oli vielä ilmassa, kun hän komensi Donetsin hurjaan menoon. He pääsivät selvästi edelle ja tyttö ohjasi ratsunsa keskelle Erkkiläisten torpalle vievää tilustietä, jonka Taalainmaan orjuudesta pakenemaan päässyt perhe oli kulkenut kovaksi.

Anna-Sofia tiesi, että ruhtinas tavoittaa hänet varmasti voimakkaalla ja tulisella oriillaan. Sen vuoksi hän kumartui kuiskaamaan Donetsin korvaan salasanan.

Se oli kasakkaruhtinaan suvun monisatavuotisen perinteen erikoisuus: jokaiselle huippuluokan ratsulle opetettiin viimeisten voimien tunnussana, joka sai hevosen hurjimpaan suoritukseensa. Sitä ei saanut harjoitella kuin muutaman kerran vuodessa, mutta nyt kaikki Anna-Sofiassa huusi taistelua vapauden ja itsemääräämisen puolesta. Nyt mentiin lujaa ...

He ohittivat monia Erkki Laurinpojan tervapuustoja, muutaman vanhan ja uuden tervahaudankin ja lähestyivät torppaa. Ruhtinas ratsasti melkein Anna-Sofian vierelle ja ehkä varoitti vauhdista. Hurjassa menossa tyttö ei sitä kuullut ja sitten edessä olikin jo Erkkiläisten risuaita. Sen portti oli auki, mutta aukko niin kapea, että kasakkaupseeri joutui hiljentämään ratsunsa vauhtia antaakseen tytölle tilaa.

Jos he olisivat ratsastaneet kevyttä ravia, heidän korviinsa olisivat varmasti kantautuneet lasten huudot aidan toiselta puolelta, kenties karkuun päässeän mullikan teutarointi ja villi pärskiminenkin. Nyt mikään ei varoittanut edessäolevasta, vaan sonnivasikka ilmaantui veräjänaukolle kuin jonkun taikomana ja pysähtyi siihen rajusti jarruttaen, kaikki neljä raajaa jäykkinä tuijottaen säikähtäneenä lujaa vauhtia lähestyviä hevosia, jotka nostattivat pölypilven taakseen.

Ainoa mahdollisuus selviytyä ilman yhteentörmäystä oli päästä mullikan yli. Anna-Sofia arvioi välimatkan – kuten huippukoulutettu Donetskin – nojautui eteenpäin, puristi pohkeensa ratsun kylkiin ja antoi suitsia tamman ojentaa kaulansa.

Kauhunhuuto kantautui torpan mullikankiinniottajien suusta kun ratsukko ilmestyi äkkiä näkyviin ja kohosi korkealle ylittämään veräjänaukon tukkineen karkulaisen.

Anna-Sofia, Isojärven kartanon kasvattitytär, on huimapäinen nuori nainen, joka nauttii ratsastuksesta ja viihtyy parhaiten palvelusväen seurassa. Kaikkien mielestä Anna-Sofian villi käytös ei ole sopivaa hänen asemalleen, mutta tyttö saa paljon anteeksi eloisan luonteensa vuoksi.

Kun Ruotsin hoviin haetaan hovineitoja, kartanon emäntä näkee Anna-Sofian tilaisuuden tulleen. Mutta voiko Anna-Sofia jättää rakkaan harrastuksensa ja Isojärven-ystävänsä? Sitä paitsi uhkarohkea ja vapaamielinen nuori nainen ei varmasti olisi sopiva hoviin. Uuden hovineidon etsintä tuo Isojärvelle mukanaan jännitteitä ja kuohuntaa, ja pian Anna-Sofia joutuu kohtaamaan tuntemattoman tulevaisuuden.

Anna-Sofia, kartanon nuori neiti on Anna-Sofian elämästä kertovan historiallisen sarjan toinen osa.

Kirjailija **Jorma Kurvinen** (1931–2002) tuli tunnetuksi etenkin Susikoira Roi -nuortenkirjasarjastaan. Ennen ryhtymistään päätoimiseksi kirjailijaksi Kurvinen työskenteli toimittajana. Kurvinen sai Valtion kirjallisuuspalkinnon kolme kertaa.